

REFERENCES

1. Aleksjuk, A. M. (1998). *Pedagogika vyshhoi' osvity Ukrainy. Istorija. Teorija. Pidruchnyk*. [Pedagogy of higher education in Ukraine. History. Theory: Textbook]. Kiyiv: Lybid'.

2. *Vyshha shkola URSR za 50 rokiv (1917–1967) (Istorychnyj narys): u 2 ch. (1967)*. [Higher school in the UkSSR in 50 years (1917–1967) (Historical sketch): in 2 parts]. Kiyiv: V-vo Kyi'vs'kogo universytetu. – Ch. 1 (1917–1945).

3. Ivashyna, G. Z. (1977). *50 rokiv systemy pedagogichnoi' osvity Ukrain's'koi' RSR*. [50 years of the system of pedagogical education in the Ukrainian SSR] // *Pochatkova shkola*. – № 12, 1–5.

4. *Kyevskij unyversytet. Dokumenty' u materyaly'. 1834–1984 (1984)*. / [sost. V. A. Zamljns'kij, A. A. Buravchenkov, A. V. Dolynskij y dr.]. [Kiev university. Documents and materials. 1834–1984]. Kiyiv: Vyshcha shkola.

5. Majboroda, V. K. (1992). *Vyshha pedagogichna osvita v Ukraini: istorija, dosvid, uroky (1917–1985)*. [Higher pedagogical education in Ukraine: history, experience, lessons (1917–1985)]. Kiyiv: Lybid'.

6. *Materyaly' po reorganizacyy vuzov, vtuzov, tehnykumov y rabfakov SSSR (1930)*. [Materials on the reorganization of higher educational institutions, higher technical educational institutions, technical schools and vocational faculties USSR]. Moscow: Gosyzzdat RSFSR.

7. *Pedagogicheskaja encyklopedyja: v 3 t. (1927–1929)* / [pod red. A. G. Kalashnykova]. [Pedagogical encyclopedia: in 3 vol.]. Moscow: Rabotnyk prosveshhenija.

8. Postolatij, V. V. (2006). *Pedagogichna osvita na Kirovohradshhyni (1865–1965 rr.)*. [Pedagogical education in Kirovohrad region (1865–1965)]. Kirovohrad: Nacvydav, 2006.

9. Radul, O. S. (2011). *Istorija vyshhoi' shkoly Jevropy (V st. – seredyna XX st.)*. [History of higher education in Europe (Vth – mid XXth)]. Kirovohrad: Imeks-LTD.

10. *Har'kovskij gosudarstvennyj unyversytet. 1805–1980. Ystorycheskij ocherk (1980)*. [Kharkiv state university 1805–1980. Historical shetch]. Har'kov: Vyshha shkola. Yzd-vo pry Har'k. un-te.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

РАДУЛ Ольга Сергіївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Наукові інтереси: історія вітчизняної педагогіки, історія вищої школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

RADUL Olga Serhiyivna – Doctor of Pedagogical Science, Professor, Chair of Pedagogy of Preliminary and Primary Education professor at Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: history of domestic pedagogy, history of higher institutes of learning.

УДК 371.4

РИБІНСЬКА Юлія Анатоліївна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземної філології Київського національного університету культури та мистецтв
e-mail: juliaodour@rambler.ru

МЕТОД МОНТЕССОРІ ТА ЙОГО ЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Питання, пов'язані з раннім навчанням іноземних мов, є на сьогодні предметом широкої дискусії серед науковців, психологів, методистів, учителів іноземних мов, адже раннє дитинство визначено вченими як найбільш сенситивний період для оволодіння іноземними мовами. Доведено, що для цієї вікової категорії характерне інтенсивне формування пізнавальних процесів у дитини, швидке й

легке запам'ятовування мовної інформації, високі імітативні здібності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За останній час опубліковано велику кількість наукових праць з означеної проблеми, що пояснюється ефективністю засвоєння іноземної мови саме в дошкільному віці, сензитивному для оволодіння мовами (В. Альперіна, Л. Віготський, І. Вронська, Н. Імедадзе, В. Колечко, О. Першукова, Т. Полонська,

3. Футерман, J. Brimer', C. Brumfit, J. Moon, R. Tongue, D. Vale), а також тим, що в дитячому дошкільному закладі існує можливість створення комунікативних ситуацій, максимально сприятливих для засвоєння дитиною іноземної мови (О. Бахталіна, І. Вронська, Н. Імедадзе, О. Негневицька, О. Рейпольська, О. Шахнарович, Т. Шкваріна, С. Brumfit). У методиці викладання іноземних мов в умовах дошкільного навчального закладу було розроблено декілька стратегій навчання, серед яких основними є: а) стратегія навчання із опорою на імітаційні здібності дитини, що реалізуються в роботі із базовими зразками висловлювань (Т. Полонська, З. Футерман, О. Чернякова, Т. Шкваріна, О. Dunn, Penny A. Freppon, Ellen McIntyre, M. Williams, Ji Yuhua); б) стратегія засвоєння мови у конкретно-практичній, зокрема пізнавальній діяльності дитини (І. Вронська, Н. Імедадзе, С. Brumfit, A. Feunteun, J. Moon, R. Tongue, D. Vale) в процесі малювання, засвоєння основ арифметики (О. Бахталіна), з використанням системи навчально-комунікативних ігор (О. Негневицька, О. Шахнарович, Т. Шкваріна), у різних за віковим складом групах (О. Рейпольська); в) стратегія опори на встановлення емоційно-особистісного контакту між дорослим і дитиною при навчанні іноземній мові (Н. Горлова); г) стратегія інтегрування навчання мов у краєзнавчу підготовку дитини (О. Першукова).

Метою статті є дослідження особливостей впровадження методу Монтесорі в школах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Учителю слід максимально використовувати значний потенціал молодших школярів для оволодіння іноземною мовою: мовну здібність, пластичність мозку та артикуляційного апарату, високу слухову диференційну чутливість, здатність до точної імітації, потребу у спілкуванні, зацікавлене ставлення до звукової сторони мовлення тощо.

Людина отримує від природи інші дари. Для того, щоб розвиватися, вдосконалюватися і відповідати своєму середовищу, дитина отримує при народженні допитливий розум, гуманні тенденції і сенситивні періоди. У книзі «Креативна дитина» М. Монтесорі пише, що так само точно і доцільно, як здійснюється ембріональний розвиток органа в окремому організмі, в маленькій дитині проявляється невідомо духовна форма, що здійснюється творчою силою [6]. Допитливий розум дитини творить без допомоги вольового

зусилля, як це буває у дорослих. Його дія обмежена в часі періодами, які природа відвела для здійснення дитиною певних завоювань і які М. Монтесорі назвала «сенситивними періодами». Сенситивні періоди названі так тому, що у дитини існує здатність до досягнень, засвоєнню понять, навичок – сенситивність (чутливість), значно відрізняє її від дорослого. Але ця здатність, як уже сказано, обмежена в часі певними періодами.

М. Монтесорі знаходить ще одне дивовижне порівняння для визначення процесів духовного розвитку дитини: «духовна хімія». Ми, дорослі, теж вбираємо враження, наповнюємося ними, вони зберігаються у нашій пам'яті, але вони ніколи не тотожні нам самим. Так само вода наповнює склянку, але скло і вода розділені. Ранні дитячі враження не тільки проникають в душу дитини, а й формують її. Дитина створює свою «духовну плоть» у повсякденній взаємодії з довкіллям.

У сенситивний період навчатися простіше, але це можна робити й у більш пізні періоди. Деяким людям, не залежно від віку, вдається досконало, на рівні носіїв, вивчити іноземну мову. Але навіть у цьому випадку дослідження мозку показують, що мова, коли вивчається у дорослому віці, все одно сприймається по-іншому, не так як рідна мова, при цьому активізується інша, сусідня ділянка мозку. На відміну від дорослих, діти користуються однією ділянкою мозку для оволодіння декількома мовами. Образно кажучи, дорослому для другої мови потрібна ще одна запасна кімната [1].

До семи-восьми років діти здатні вивчити мови, вербальні або невербальні, без будь-яких проблем. А вже після дванадцяти років майже неможливо вивчити мову досконало: виникають труднощі у вивченні граматики, залишається характерний акцент у вимові.

Діти у віці до початкової школи володіють здатністю вимовляти звуки іноземної мови в точності так, як це робить носій мови. Здатність вивчити граматичні правила залишається довшою – можливо, до 7–8 класу [1].

Відзначаючи, що дитина «розвивається з кожною годиною», К. Ушинський виступав за раннє навчання дітей та раціональне використання відпущеного на навчання часу. З цих же позицій він підійшов і до питання навчання дітей іноземній мові. К. Ушинський вказував на те, що навчання іноземній мові у відриві від рідної мови приносить величезну шкоду, оскільки дитина, яка не оволоділа

повністю рідною мовою, «відривається від рідного ґрунту».

К. Ушинський заперечував проти поширеної в XIX столітті тенденції навчати дітей одночасно кільком іноземним мовам. Життя підтвердило доцільність його вимоги дотримуватися суворої послідовності при навчанні дітей іноземним мовам. К. Ушинський писав, що «до вивчення другої іноземної мови потрібно приступати вже тоді, коли в рідній мові дитина набуває значної свободи» [4]. При цьому вивчення мови «має йти по можливості швидко, тому що в цьому вивченні ніщо так не важливо, як постійні вправи і повторення, яке попереджує зазубрювання» [4].

На думку З. Футерман, для правильної організації процесу навчання дітей дошкільного віку усній іноземній мові, велике значення має поінформованість викладача про вікові анатомо-фізіологічні і психічні особливості дитини. Без цього не можна вирішити питання про вибір методів і прийомів навчання, визначити дозування матеріалу і періодичність занять. Облік вікових особливостей дітей особливо важливий при визначенні оптимального віку для початку навчання іноземній мові.

Матеріал повинен бути привабливим для дитини, викликати бажання взяти його до рук, працювати з ним. Навчання, так само як і в інших аспектах, відбувається в результаті практичної діяльності з предметами.

М. Монтессорі, обґрунтовуючи особливості побудови навчальних вправ з дітьми, писала, що дитина, починаючи з народження, має здатність до класифікації своїх вражень, їхнього упорядкування. Це перший крок до утворення та організації інтелекту, що відбувається завдяки адаптації у соціумі.

Сенсорний матеріал складається з декількох підгруп. Вони були виділені М. Монтессорі на підставі актуальних для часу створення матеріалу уявлень про класифікацію видів сприйняття. Відповідно, вправи з цієї групи орієнтовані на різні види чутливості, розвивають переважно один з видів сприйняття.

1. Розвиток зорового і зорово-просторового сприйняття:

а) розпізнавання вимірювань:

- дерев'яні блоки з циліндрами;
- рожева вежа;
- коричнева драбина;
- червоні штанги;

б) розпізнавання кольорів; каси з кольорними табличками:

I – основні кольори (парні таблички, 3 кольори);

II – змішані кольори (парні таблички, 11 кольорів);

III – відтінки 9 кольорів;

IV – пари відтінків 8 кольорів;

в) розпізнавання геометричних тіл і форм:

- геометричні тіла;
- геометричний комод.

2. Розвиток тактильного і кінестетичного сприйняття:

- дошки для дотиків;
- шорсткі таблички;
- ящик з матеріалами.

3. Розвиток слухового сприйняття:

- шумові коробки;
- дзвіночки.

4. Розвиток баричної чутливості (почуття ваги):

- вагові (баричні) таблички.

5. Розвиток температурного сприйняття:

- температурні таблички;
- температурні фляжки.

6. Розвиток нюхового сприйняття:

- коробочки з запахами.

7. Розвиток смакового сприйняття:

- смакові стаканчики.

8. Розвиток стереогнозиса (стереогностичні почуття):

- геометричні тіла;
- вправи з сортування;
- таємничий (чарівний) мішечок.

9. Прогресивний матеріал:

- конструктивні трикутники;
- кольорові циліндри (без кнопок);
- біномінальний куб і тріномінальний куб;

– деканомічний квадрат, квадрат Піфагора;

- фігури, що накладаються.

Матеріал для розвитку мовлення дитина отримує задовго до того часу, як починає говорити сама. Культурне оточення, сімейне виховання, материнська прив'язаність закладають потребу в комунікації і здатність до комунікації, а її основним способом в людській культурі є мова.

У Монтессорі-педагогіці і терапії поряд зі спеціальними вправами з розвитку усного та писемного мовлення, читання використовуються музичне виховання, читання книг, розучування віршів, пальчикові ігри. У разі якщо діти займаються в групі, подібні заняття можуть бути змістом «роботи в колі». В індивідуальній терапії нерідко ритуал вітання, прощання пов'язаний з особливою пісенькою або коротким віршем.

Дитина, перебуваючи в просторі Монтессорі-кімнати, розвиває предметно-практичну діяльність, отримує конкретний досвід, який вона може висловити точними

поняттями, удосконалює рухи рук. Таким чином, виконання дитиною вправ практичного життя і сенсорних вправ сприяє мовному розвитку.

Крім цього, існує спеціальний розділ вправ для розвитку мови.

1. Розвиток словникового запасу. Цьому процесові відповідають тематичні набори карток із зображеннями, що мають кодування за кольором: зовнішній кант карток однієї групи має однаковий колір, внутрішній кант кодує підрозділи (теми).

2. Підготовчі вправи для освоєння навичок письма і читання:

- металеві рамки і вкладиші;
- шорсткі букви;
- фонетичні ігри.

3. Вправи для освоєння письма і читання:

- рухливий алфавіт;
- вправи для читання (наприклад, вправи по класифікації);
- вправи для аналізу слів;
- граматичні каси;
- вправи для аналізу речень

Наприклад, італійська мова належить до «фонетичних мов», тобто в ній спостерігається велика відповідність між фонетичним виглядом слова і його написанням. Тому варіант фонетичного листа – «пишу, як чую» – максимально виправданий. Проте М. Монтессорі розробляла прийоми оволодіння письмовою прамовою для дітей, які вивчають не тільки італійську мову, а й англійську. При цьому вона пропонувала для підтримки інтересу до читання і створення ситуацій стимулювання успішності готувати для читання картки зі словами, в яких є відповідність між фонетичним і графічним виглядом слова. Читання «підготовлених» слів на картках, що дитина дістає з контейнера, в якому також знаходяться і предмети, позначені цими словами, викликає у дитини інтерес і готує її до поступового переходу від конкретного до абстрактного (об'ємне зображення предмета – картка із зображенням предмета – слово, позначає предмет).

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Доведено, що у розвитку дитини є періоди максимальної напруги її духовних здібностей і можливостей, які поза цих періодів зменшуються або ж зникають. Під час дії подібного періоду дитина має вибірково чутливість, яка змушує її звертати увагу і концентруватися на певних сторонах довкілля і залишати інші моменти без уваги. Перспективи подальших досліджень вбачаються у дослідженні креативного навчання та його вплив на розвиток

вроджених здібностей учнів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Амофт С. Тайны нашего мозга, или почему умные люди делают глупости / С. Амофт, С. Вонг; [пер. с англ. А. Черняк]. – М.: Эксмо, 2012. – 384 с.
2. Амонашвили Ш. А. Психологические особенности усвоения второго языка младшими школьниками / Ш. А. Амонашвили // Иностранные языки в школе. – 1986. – № 2. – С. 24–26.
3. Коментар до базового компонента дошкільної освіти в Україні: наук.-метод. посіб. / Наук. ред. О. Л. Кононко. К.: Дошкільне виховання, 2003. – 243 с.
4. Ушинський К. Д. Дитячий світ: Хрестоматія / К. Д. Ушинський. – Ленінград: Видавництво Академії педагогічних наук, 1948. – 245 с.
5. Футерман З. Я. Иностранный язык в детском саду: Вопросы теории и практики / З. Я. Футерман. – Киев: Рад. шк., 1984. – 144 с.
6. Хилтунен Е. А. Практическая монессори-педагогика: кн. для педагогов и родителей / Е. Хилтунен. – М.: ЮНИОН-паблик: АЛЬТА-ПРИНТ, 2005. – 336 с.
7. Torrance E. P. Growing up Creativity Gifted: A 22-year longitudinal study / E. P. Torrance // Creative Child and Adult Quaterly. – 1980. – V.5. – P. 148–170.
8. Torrance E. P. The Nature of Creativity as Manifest in the Testing / eds. R. Sternberg, T. Tardif. The Nature of Creativity. Cambridge: Cambridge Press, 1988. – P. 43–75.

REFERENCES

1. Amodt, S., Vongue, S. (2012). *Taynu nasheho moz-ha, yly pochemu umnye lyudy delayut hluposty*. [Secrets of Our Mind or Why do Smart People Make Stupid Things?]. Moscow: Eksmo.
2. Amonashvili, Sh. A. (1986). *Psikhologicheskiye osobennosti usvoeniya vtoroho yazyka mladshymy shkol'nykamy*. [Psychological Peculiarities of the Second Language Mastering by Young Pupils]. Moscow.
3. *Komentar do bazovoho komponenta doshkil'noyi osvity v Ukraini: nauk.-metod. posib.* (2003). [Comments on the Basic Components of the Preschool Education in Ukraine: manual]. Kyiv: Preschool education.
4. Ushynskiy, K. D. (1948). *Dytyachyy svit: Khrestomatiya*. [Children's World: reading book]. Leningrad: Academy of Pedagogical Sciences.
5. Phuterman, Z. Ya. (1984). *Ynostrannyy yazuk v det-skoy sadu: Voprosu teoryy y praktyky*. [Foreign Language in the Kindergarten: Theory and Practice]. Kiev.
6. Hiltunen, E. A. (2005). *Praktycheskaya montessori-pedahohyka: kn. dlya pedahohov y rodyteley*. [Montessori's Practical Pedagogy: handbook for teachers and parents]. M.: UNION public: ALTA-PRINT.

7. Torrance, E. P. (1980). Growing up Creativity Gifted: A 22-year longitudinal study.

8. Torrance, E. P. (1988). The Nature of Creativity as Manifest in the Testing / eds. R. Sternberg, T. Tardif. The Nature of Creativity. Cambridge: Cambridge Press.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

РИБІНСЬКА Юлія Анатоліївна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземної філології Київського національного університету культури та мистецтв.

Наукові інтереси: креативний переклад, аудіовізуальний переклад, формування

англомовної компетенції майбутніх студентів міжнародників на засадах автентичних джерел.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

RYBINSKA Julia Anatoliivna – PhD, associated professor, the head of the foreign language department of Kiev national university of culture and Art.

Circle of research interests: Creative translation, audiovisual translation, the formation of the English competence of future diplomats by means of authentic resources.

УДК 378.147:371.134:371.124:51:004.853(043.5)

СЕМЕНІХІНА Олена Володимирівна –

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри інформатики

Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

e-mail: e.semenikhina@fizmatsspu.sumy.ua

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ВИКОРИСТОВУВАТИ ЗАСОБИ КОМПЮТЕРНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ МАТЕМАТИЧНИХ ЗНАТЬ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Складність і нелінійність педагогічних наук, їхня багатофакторність, нетривіальні взаємозв'язки обмежують проведення повторюваних експериментів, а тому зумовлюють потребу у переході до ідеального об'єкта і використанні технології побудови та дослідження моделі. Педагогічне моделювання є важливим етапом педагогічного дослідження, оскільки, здійснюючи педагогічну діяльність за певним планом (моделюючи власну діяльність), є можливість оцінити результати та порівняти наслідки всіх кроків, вивіряючи їх не в реальності, а на моделі. У педагогічній моделі враховуються взаємозв'язки між різними складовими, які базуються на основних педагогічних принципах.

Зазначимо, що термін «модель» походить від латинського *modulus*, що означає образ або зразок. У філософському енциклопедичному словнику зазначається, що «моделі є аналогами певних фрагментів реальності і слугують для розширення знань про досліджуваний об'єкт» [1, с. 382]. Тому

можна вважати, що модель носить експериментальний характер для подальшої дослідної діяльності, отримавши роль стандарту, зразка, на який у подальшому спрямована вся діяльність для очікування запланованих результатів. Це дає можливість перенести експериментальні результати і процес їх одержання в ході побудови і дослідження моделі на оригінал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічній науці моделюванню стали активно приділяти увагу наприкінці минулого століття, коли з'явився ряд праць з проблем моделювання педагогічних процесів (М. Кларин, В. Монахов, К. Морозов, А. Остапенко та ін.). Автори погоджуються з думкою про те, що при моделюванні реально існуюча система подається у різний спосіб, на основі різних аспектів, а тому, власне, сама модель виступає як засіб наукового дослідження.

Сам процес моделювання передбачає опис і проектування педагогічної діяльності, враховуючи її внутрішній зміст та зовнішні впливи. Нами здійснені розробка і впровадження моделі формування